

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Apare odată pe săptămână sub direcția și editura „SOLIDARITĂȚII” asociația institutelor financiare române
Redacția și administrația: Cluj, Calea Regele Ferdinand Nr. 38 (edificiul Băncii Agrare S. A. Priv. Cluj).

Membrii asociațiunii „SOLIDARITATEA”, sunt:

Agricola (Hunedoara), Agricola (Sebeșul-săsesc), Albina, Ancora, Ardeleana, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana Bănățana, Banca Agrară, Soc. An. privilegiată Cluj, Banca Centrală pentru Industrie și comerț Cluj, Banca Poporată (Caransebeș) Banca Poporată (Dej), Banca Poporată, (Arpașul-inf.) Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Bocșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare, (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreana, Chiorana, Chiseieiana, Codreana, Codru, (Buteni), Codru (Lupșa), Comuna, Concordia (Gherla), Cordiana, Coroana (Cluj), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Doina, Economia (Cohalm), Economistul, Făgețana, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănițerul, Grănițerul Bănățan, (Mehadia) Insoțirea de credit (Veștem), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul (Alba-Iulia), Isvorul (Sebeșul-inf.), Isvorul (Sângiorgiu), Lăpușana, Ligediana, Lipovana, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășanul, Maramurășana, Nădlăcana, Negoiul, Noiana, Olteana, Oraviciana, Orientul, Patria, Piatra, Plugarul (Săcădate), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reun. de impr. și păstrare (Ilva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăstur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Secășana, Selăgeana, Sylvania Someșana, Speranța (Hosman), Șercățana, Șoimul (Uioara), Șoimul (Vașcău), Târnavăana, Timișana, Țibleșana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sânămartin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgheana, Zorile.

ABONAMENTUL

PE 1 AN LEI 120. — PE 1/2 AN LEI 60.
NUMĂRUL 250 LEI.

COMITETUL DE REDACȚIE:

Dom. RAȚIU, Ion I. LĂPĚDATU și Const. POPP
Redactor responsabil: Vasile Vlaicu.

TAXA PENTRU INSERTIUNI:

De fie-care cm 2 Lei.
Bilanțurile după tarit special.

Moștenirea Austro-Ungară.

— Conferința ținută la Asociațiunea culturală din Sibiu în ziua de 12 Martie 1922 ¹⁾ —

Prin voința și hotărîrea poporului român din fosta Monarhie austro-ungară și ca răsplată pentru enormele sacrificii de sânge și neprețuite bunuri, jertfite cu prisosință, din cel mai înalt patriotism și idealism, de vechiul Regat, sub toată durata războiului mondial, în toamna anului 1918, Bucovina a revenit la țara-mamă, iar ținuturile românești de dincoace de Carpați s'au unit și încorporat pentru totdeauna în cadrele României întregite.

Conferința de pace, ținând, după noi, prea puțin seamă de sacrificiile aduse pentru înfăptuirea idealului național și politic al neamului nostru și neglijând, cât ne privește, însemnate principii de echitate și drept, a admis și din partea sa încorporarea teritoriilor românești, însă în condițiuni materiale și financiare atât de grele, încât, odată cu teritoriile revenite și transferate, România va trebui să ia asupra sa sarcini și îndatoriri, ale căror greutate, de le vom putea peste tot învinge, le vor resimți multe generațiuni din viitor.

A ne da seamă de aceste sarcini și îndatoriri, de această moștenire austro-ungară. cum i se spune,

¹⁾ Conferința aceasta s'a ținut întâia oară la Cercul de studii al Partidului național român, în Cluj, la 29 Ianuarie 1922. În forma prezentă este, în mare parte, acelaș text, din care însă s'au suprimat considerațiunile și aprecierile de ordin politic. Adnotațiunile sunt făcute acum, din privilegiul publicării

e o datorință pentru cei ce se interesează de afaceri obștești și de aceea am socotit, că nu fac un lucru de prisos, dacă, urmând invitații biroului „Asociațiunii”, vin a cere îngăduință Domniilor Voastre pentru câteva momente, spre a Vă arăta și explica aceste sarcini și îndatoriri, așa cum le văd, le înțeleg și le simt în momentul de față.

I.

Primul capitol al moștenirii austro-ungare îl constituie **îndatorirea de a rambursa vechea monedă austro-ungară**, din întreg teritoriul țării, în monedă națională, rambursare impusă de tratatele de pace tuturor statelor succesoare ale fostei Monarchii habsburgice și care s'a efectuat pretutindenea. După datele comunicate de curând de fostul guvernator al Băncii Naționale a României, DI I. G. Bibicescu, suma monedei austro-ungare, rambursată de statul român, face 8.7 miliarde coroane, adică 4.35 miliarde lei. Din această sumă, noilor teritorii, Transilvaniei și Bucovinei, le revin 6.9 miliarde coroane, iar vechiul Regat 1.8 miliarde.

Azi este aproape de prisos — în tot cazul fără mult folos real — a mai discuta felul, în care s'a făcut rambursarea. Cu toate acestea nu putem între-lăsa ocaziunea, a nu spune, că această rambursare, făcută în mod superficial, fără considerare la urmările grave, ce s'a putut ști, că le va avea asupra tuturor valorilor exprimate în vechea monedă austro-ungară, a fost foarte păgubitoare intereselor economice din noile teritorii, fără să aducă în schimb vre-un folos statului. Observările și propunerile justificate și obiective ale cercurilor ardelenesti și bucovinene n'au

fost considerate, cum ar fi trebuit și cum s'ar fi impus celor ce-și asumau răspunderea unei chestiuni atât de mari.²⁾

Pentru rambursare, statul a luat asupra sa o sarcină de 4.35 miliarde lei, prin împrumuturi contractate la Banca Națională a României, în scopul acestei operațiuni.

Această sarcină va fi însă contrabalansată, în bună parte, prin cota activă, ce ne va reveni din lichidarea băncii de emisiune austro-ungară, cotă, care pentru România, după informațiunile ce avem, s'a stabilit la suma de 64 milioane coroane aur. Din această sumă s'a primit și se găsește deja în posesiunea Ministerului nostru de finanțe 14,030,000 coroane aur. Restul urmează să se primească mai târziu.³⁾

Or, aurul primit și cel ce se va mai primi, reprezintă, între actualele împrejurări valutare, o sumă foarte considerabilă în moneda noastră națională. El reprezintă — luând de bază prețul aurului de pe piața internațională⁴⁾ — peste două miliarde lei.

Așa fiind, dacă este cert — ceea ce cu toții trebuie să dorim — că schimbarea urmată în guvernarea țării⁵⁾, va aduce, între altele, și îmbunătățirea necondiționată a valutei noastre, valuta, care s'ar fi găsinde, deci, la limita cea mai redusă, sub care a se mai reduce, e aproape cu neputință, atunci, acum este momentul cel mai oportun, ca aurul primit să fie valorizat, dat că acum se poate obține prețul cel mai mare posibil⁶⁾. Mai mult. Dacă stăm pe punctul, când valuta noastră numai a se urca poate, atunci ar fi bine să se esconteze, printr'un împrumut în valută străină normală, și cantitatea de aur, ce o vom mai primi din activul băncii austro-ungare și să se valorizeze și aceasta. Sumele ce s'ar realiza, s'ar replăti Băncii Naționale a României, reducându-se astfel în mod considerabil împrumuturile contractate de stat scopul rambursării vechii monede de coroane.

Înțelegem prea bine, că operațiunea aceasta nu se poate efectua tocmai așa de ușor, precum de ușor se poate vorbi de dânsa. În măsura în care — prin

²⁾ Cu privire la această chestiune sunt a se vedea, în capitolul următor, memoriile cercurilor ardelenesti, adresate Dilor Miniștrii de finanțe, în cursul anului 1920.

³⁾ A doua rată de cea 20 milioane coroane era să se aducă în Iunie 1922. Din cauza unor pretexte, ridicate de Austria, nu s'a adus atunci. S'a adus acum, în Oct. 1922.

⁴⁾ Prețul unui chilogram de aur în ultimul timp și de prezent variază între 100—110 mii lei.

⁵⁾ Guvernul Dlui Ion Brătianu, venit la cârma țării în Ianuarie 1922, făgăduia, între altele, restabilirea echilibrului financiar și îmbunătățirea valutei.

Din un expozeu al Dlui V. Brătianu, ministru de finanțe, ținut la un Consiliu al Băncii Naționale dela începutul lui Octombrie, rezultă, că înțelegea, că aurul dela Banca-Austro-Ungară să'l folosească pentru replătirea datoriilor noastre către Banca Națională, „Vom putea — spune dânsul — de îndată începe retragerea de aproape 600 milioane lei cu cele 20 milioane coroane aur, ce luăm din lichidarea Băncii Austro-Ungare“.

vânzarea aurului respective a contravalorii împrumutului străin — s'ar căuta moneda noastră, cursul acestei din urmă ar crește succesiv și astfel cifra presupusă în cele precedente poate nu s'ar realiza până la ultimul ban. Ori cum însă, dacă e neîndoios, că valuta noastră nu mai poate fi depreciată, ar fi o gravă greșală — presupunând firește, că nu i se poate da o întrebuintare și mai bună — a nu folosi momentul pentru valorizarea rămasului din lichidarea băncii austro-ungare. Mai târziu, când valuta ni s'ar îmbunătăți, rămasul acesta nu va mai avea pentru noi valoarea de acum și toate diferențele, ce s'ar pierde din întârzierea valorizării, va trebui să le supoarte țara.

* *

Dar, în legătură cu rambursarea monedei austro-ungare, poate nu va fi fără interes — deși propriu zis nu aparține moștenirii fostei monarhii — să spunem câteva cuvinte și în chestiunea emisiunii Băncii generale române, emisiune făcută de autoritățile germane pe timpul ocupațiunii parțiale a vechiului regat.

Biletele Băncii generale, emise de Germani, se urcă la suma de 2,173,000,000— lei. Din acestea s'a rambursat, găsinde-se în circulațiune la noi în țară, suma de 1,453,567,972— lei, sumă, pe care statul a împrumutat-o deasemenea dela Banca Națională a României în scopul operațiunii de rambursare.

Era o vreme, când țineam, că rambursarea biletelor Băncii generale pe curs de paritate, este o nedreptate. Anume — după cât se cunoșteau pe atunci lucrurile — credeam, că această sumă va rămânea în întregime în sarcina statului, de oarece în tratatul de pace dela Versailles, nu se găsea nici o stipulațiune precisă,⁶⁾ care să oblige Germania să despăgubească statul român pentru rambursarea biletelor Băncii generale române. Mai mult. Știam, că deși distinsul delegat român la Conferența de pace, regretatul George Danielopolu, propusese și comisiunea specială aprobăse, că Germania să fie obligată a despăgubi în aur emisiunile, ce le făcuse în statele ce le ținuse ocupate, totuș o astfel de dispozițiune n'a fost introdusă în tratatul de pace, probabil pentru că nu va fi fost aprobată de marele areopag. În consecință eram firm convins, că e o nedreptate, ca statul să echivaleze biletele emisiunii germane, neacoperite, în vreme ce pentru biletele și creanțele de coroane se hotărise cu atât ușurință o devalvație de 50%, deși era cert, că moneda din circulațiune, va găsi totuși o oarecare a-

⁶⁾ Singura bază, în virtutea căreia se poate reclama preluarea emisiunii Băncii generale române, se cuprinde în dispozițiunile din tratatele de pace cu fostele Puteri centrale, prin care acestea renunță la favorurile și beneficiile tratatului de pace dela București, tratat prin care emisiunea era trecută în sarcina României, Anulându-se tratatul dela București. urmează în mod logic, că emisiunea din chestiune să fie suportată de exinamici, în prima linie de Germania.

coperire în activul, ce va rezulta din lichidarea băncii austro-ungare. Nu înțelegeam deci rezonul pentru care unii cetățenii să fie mai avantajați decât alții.

Azi însă mă văd obligat a spune în mod leal, fără înconjur, că echivalarea emisiunii Băncii generale în monedă națională, după toate probabilitățile, își va găsi acoperire. Dar nu grație dispozițiilor tratatului de pace, ci mulțumită sistemului real și solid, cu care Germanii — putem să-o recunoaștem — își realizau operațiunile lor financiare chiar și în împrejurările cele mai dificile. Acum se știe, că biletele Băncii generale nu numai se confecționau în Germania sub egida societății „Dresdner Bank“, ci se și acopereau, bine înțeles, după raporturile valutare de atunci. Căci, când Comandamentele armatelor de ocupațiune aveau nevoie de bilete, spre a face plăți în România, ele nu primeau aceste bilete fără nici o contravaloare, ci erariul german era obligat să le cumpere pe cursul de 80 fenici la un leu, iar erariul austro-ungar pe cursul de 1.20 cor. Sumele în mărci respective în coroane rămăneau depozitate la „Reichs-Bank“ sau la Banca Austro-Ungară, ca creanțe pentru „Dresdner Bank“, cu alte cuvinte ca acoperire pentru emisiunea biletelor puse în circulațiune prin mijlocirea Băncii generale române. Astfel — după informațiunile ce le avem — există de prezent ca depozite de acoperire 654 milioane mărci și 771 milioane coroane austro-ungare ⁷⁾ sume asupra cărora decurg tratative spre a fi remise, în valută corespunzătoare, statului nostru și cu care credem, se va acoperi împrumutul luat dela Banca Națională a României pentru rambursarea biletelor băncii generale române.

II.

Al doilea capitol al moștenirii austro-ungare sunt **titlurile împrumuturilor de războiu**, emise în fosta Monarchie și deținute în teritoriile transferate.

Tratatele de pace lasă aceste titluri la libera dispozițiune a statelor succesoare, cărora, propriu zis, nu le impune nici un obligământ material și nu le dă nici un drept de regres asupra statelor, care le-au emis. După datele statistice, constatate la înregistrarea, ordonată în anul 1921, asupra titlurilor de acest fel, deținute în teritoriul nostru, suma lor nominală face rotund 2800 milioane coroane. Din acestea 2.226 milioane ar fi deținute

⁷⁾ Afară de s'au poate în — chestiunea nu mi-a succedat să-o lămuresc deplin — cele 58 mil. coroane aur, pe care — cum am arătat în cele precedente — le primim din lichidarea Băncii Austro-Ungare pentru biletele de coroane, preschimbate în lei, se afirmă că, la intervenția delegatului român din comisiunea de lichidare, ni s'ar mai fi rezervat 11½ milioane coroane aur pentru biletele depuse ca garanție de erariul Austro-Ungar la emisiunile făcute de Banca generală română în contul Austro-Ungariei. După cât știm noi însă, Austria stă pe punctul de vedere, că prin depozitul de 771 milioane cor., făcut la timpul său în contul „Dresdner Bank“, ea este achitată și responsabilă pentru întreaga emisiune privește exclusiv pe Germania

în teritoriile de dincoace de Carpați, 267 milioane în Bucovina și 307 milioane în vechiul Regat.

E adevărat, că statului nostru nu i se impune prin tratatele de pace obligământul de a rambursa aceste titluri. Tot atât de adevărat este însă, că statul nu va putea rămânea nepăsător față de această considerabilă avere cetățenească și nu va putea, după cât credem noi, să o nimicească prin o simplă anulare a titlurilor deținute de cetățenii săi. Aceasta este o părere, pe care o am prezentat și susținut totdeauna, de când s'au cunoscut și la noi dispozițiunile tratatelor de pace. Și cu cât s'a scurs timpul, cu atât mai mult m'am întărit în convingerea, că statul nu va putea lăsa nedespăgubiți pe detentorii români ai acestor valori, detentori, cari, în cea mai mare parte, sunt instituțiuni, corporațiuni, orfani și văduve. În tot cazul, cel puțin față de aceștia din urmă și față de instituțiunile de utilitate publică, statul va trebui să aibă toată solucitudinea. În nici unul din statele succesoare, grevate ca și noi prin dispozițiunile tratatelor de pace, nu s'a purces la anularea titlurilor de războiu austro-ungare. Dimpotrivă. În Austria și Ungaria actuală ele au fost recunoscute și regulate ca noi datorii de stat. În Ceho-Slovacia și Polonia au fost admise, sub anumite condițiuni, a fi preschimbate în titluri de ale noii împrumuturi, contractate de aceste state. În Italia și Iugo-Slavia sunt pe cale de a fi rescumpărate. ⁸⁾

⁸⁾ În *Austria*, recunoașterea împrumuturilor de războiu a urmat deja în 1920. Pentru persoanele fizice s'a condiționat, să fi avut sau să fi cerut cetățenia austriacă înainte de 12 Maiu 1920, și să fi fost în proprietatea titlurilor înaintate de 13 Martie 1919. La persoanele juridice, s'a mai cerut, încât titlurile lor se găsească în străinătate, să le fi adus în țară până la 22 Iulie 1920. Cuponii se plătesc regulat din Dec. 1920.

În *Ungaria*, chestiunea împrumuturilor de războiu a fost regulată în 1920—1921. La persoanele fizice s'a condiționat, să poseadă cetățenia ungară dinainte de 31 Oct. 1920, și să locuiască stabil în Ungaria. La persoanele juridice s'a cerut, să fi semnat însăși împrumuturile sau să le fi procurat înainte de 31 Oct. 1920, dela proprietari, cari îndeplinesc condițiunile de recunoaștere a titlurilor lor. Ministrul de finanțe a fost autorizat să poată admite recunoașterea titlurilor și dela persoane, cari n'ar îndeplini condițiunile fixate. Titlurile recunoscute au fost lovite de un impozit de avere de 20% din valoarea lor. Cuponii se plătesc dela 1 Aug. 1920, însă numai după capitalul rămas după deducerea impozitului de avere.

Se afirmă, că băncile din Ungaria ar fi cerut, să fie recunoscute și titlurile străinilor, lombardate, gajate la ele, pe motiv, că, în caz contrar, creanțele provenind din aceste afaceri, le-ar fi periclitate.

În *Ceho-Slovacia*, titlurile împrumuturilor de războiu au fost conscrise întâia oară în Februarie 1919, și a doua oară în Aprilie 1920, când au fost retrase din circulațiune. Preschimbarea lor în titluri ceho-slovace a fost admisă, sub diferite condițiuni, deja în Aprilie 1920, cu ocaziunea subscripțiunilor pentru al patrulea împrumut intern. Proprietarii favorizați (casse de depuneri, reunii, soc. de asigurare, instituțiuni publice etc.) au putut primi pentru 100— cor. nominal împrumut de războiu și 75— cor. ceho-slovace în număr, două titluri noi de rentă de câte 75— cor. ceho-slovace nominal

Desigur, nici România nu va putea face altcum. Nici ea nu se va putea eschiva dela îndatorirea morală de a despăgubi, fie chiar și în o ordine de preferință oare care, pe detentorii titlurilor din împrumuturile de războiu austro-ungare. Sunt atâtea interese legate de chestiunea recunoașterii acestor titluri, încât o nesocotire a lor, va avea consecințe cu mult mai grave, ca cele ce se pot presupune. Să ne gândim de ex. la averile orfanale, plasate, prin forța împrejurărilor, în astfel de titluri. Cine va putea privi cu nepăsare nedreptatea

și anume unul de 5% și altul de 6%. Ceilalți proprietari, cei nefavorizați, pentru același titlu de împrumut de războiu austro-ungar și pentru aceeași sumă în numerar, au putut primi deosemena două titluri noi de câte 75— cor. ceho-slovace, între care unul numai de 3 1/2% și altul de 5 1/2%. Dispozițiile acestea au fost foarte grele pentru public, în special pentru detentorii de împrumuturi austro-ungare în sume mai mari. Ei erau obligați să semneze și să plătească în numerar din noul împrumut ceho-slovac o sumă egală cu cea ce voia să primească pentru vechile titluri de războiu. Astfel, dacă o întreprindere avea de ex. 10— milioane titluri vechi, trebuia să verse în număr încã 7.5 mîl. cor. ceho-slovace la noul împrumut, spre a primi cu totul 15— milioane nominal în titluri noi. Din acest motiv, fiind puțini aceia, cari dispuneau de numărul suficient spre a-și putea valoarea titlurilor vechi, în 1922 guvernul Ceho-Slovac a fost nevoit să admită, la vechile condițiuni, și unele modificări, îndeosebi pentru clasele mai sărace. S'a admis, că aceia a căror bază de impunere pentru impozitul de avere este sub 25.000— cor. ceho-slovace, să poată primi pentru 100— cor. nominal împrumut vechiu, un titlu nou de 75— cor. c. s. nominal cu 3 1/2%. Suma maximală ce se admitea a se preschimba în acest raport era 62.500— cor. împrumut de războiu vechiu, pentru care se obținea 50.000— cor. s. Dela 65.000— cor. împrumuturi vechi până la 100.000— cor. se preschimbă cu 50%, din valoarea nominală; până la 150.000— cor. cu 35%, iar până la 200.000— cor. cu 25%. Dar nici aceste modificări n'au mulțumit publicul. Chestiunea e în discuție și se poate conta la o soluție și mai dreaptă.

Ca o dovadă, că guvernul ceho-slovac își dă seamă, că va trebui să admită preschimbarea vechilor împrumuturi de războiu în condițiuni cât mai liberale, servește faptul, că între obligațiunile financiare ale ceho-slovaciei găsim înscrisă o sumă de 6.500— milioane rezervate plății datoriilor de războiu.

În *Polonia*, s'a admis, în Mai 1920, plățirea cu împrumuturi de războiu a sumelor semnate la împrumutul polon de 5% din acel an. Suma de 100— cor. nominal împrumut vechiu a fost primită pentru 70— mărci polone. S'a primit împrumuturi de războiu ca plată numai până la 25% din suma semnată, iar la instituțiuni publice până la 50%.

În *Italia*, s'a retras din circulațiune 1.400— milioane titlurile din împrumuturile de războiu Austro-Ungare. Se preconizează o despăgubire de 60— lire la fiecare 100— cor. nominal pentru detentorii favorizați: comune, instituțiuni publice, averea orfanală etc. Altor detentori li se vor da titluri de stat italiene pe un curs mai redus.

La împrumuturile de lambard, gaj, asupra titlurilor de războiu austro-ungare s'a decretat moratoriu.

În *Jugo-Slavia*, se cere cu insistență rezolvirea chestiunii. Se cere în deosebi recunoașterea titlurilor deținute de instituțiuni și populațiunea mai nevoiașe. Din faptul că guvernul jugoslav a ordonat, în Iulie 1922, procedura de amortizare a titlurilor pierdute, rezultă, că și în Jugo-Slavia chestiunea va fi rezolvită în mod echitabil.

morală și socială, ce s'ar face atâtor existențe nevinovate prin nimicirea avutului lor, în caz când titlurile din chestiune ar fi anulate? N'ar fi aceasta o pedeapsă nedreaptă aplicată unor nevinovați? Se ne gândim mai departe la instituțiunile de utilitate publică, în deosebi la cele cu îndatoriri materiale față de societatea, ce le-a alcătuit, cum sunt asigurările sociale, muncitorești, de pensii etc. Cu ce să satisfacă ele îndatoririlor, dacă isoarele de venit le vor fi nimicite prin anularea titlurilor de care dispun? Ori statul, în un asemenea caz, ar putea să fie indiferent față de miseria materială și nedreptatea socială, ce s'ar produce? Să ne gândim, în fine, la țărănimea, care a fost nevoită să contracteze datorii, prin gajarea titlurilor, obligată a le semna. Să ne gândim, că pentru aceste datorii țărănimea e angajată nu numai cu titlurile gajate, ci cu întreg avutul ei. Cine ar putea să privească deci nepăsător ruina acestei țărâni, dacă, nerecunoscându-se titlurile de războiu, ar fi silită să plătească datoriile din al său? Cine? Dreptatea socială cere, ca sarcinile acestea să fie repartizate și suportate de toți și în deosebi de cei ce au profitat pe urma războiului și nu numai de cei ce, prin fatalitate, au ajuns sau au trebuit să participe la semnarea împrumuturilor de războiu austro-ungare. Aceste sarcini sunt o consecință a războiului, întocmai ca toate datoriile vechiului Regat și ale României întregite. Precum aceste din urmă vor fi suportate acum și în viitor de toți cetățenii țării, fără deosebire, tot asemenea și cele dintâi nu pot fi lăsate numai în sarcina acelor ce dețin titlurile de care e vorba.

Ne dăm seamă, că sarcina ce va trebui să și-o asume statul, adecă totalitatea cetățenilor, e destul de mare. Credem însă, că cu bunăvoință și cu o înțelegere dreaptă, atât pentru interesele superioare ale statului, cât și ale particularilor, chestiunea va putea fi aranjată în mod mulțumitor. O politică fișcală justă și democratică în sistemul de contribuțiuni și decretarea impozitului gregresiv pe averi, în deosebi pe averile din războiu, va fi mijlocul cel mai echitabil pentru repartizarea sarcinilor, ce le-a luat și va trebui să le mai iei asupra sa statul nostru.

Aceasta fiind convingerea noastră, convingere pentru care milităm de aproape doi ani, trebuie să mărturisim, am avut o deosebită satisfacțiune, când am cetit, cum unul din membrii actualului guvern a declarat, că în programul financiar al guvernului din care face parte, s'a proiectat și schimbarea vechilor titluri de războiu austro-ungare în titluri românești. 9)

III.

Al treilea capitol al Moștenirii austro-ungare îl

9) Declarațiunea din chestiune a făcut-o Dl Dr. Aurel Cosma, ministrul lucrărilor publice în cabinetul Dlui Ion Brătianu, cu ocaziunea unei adunări electorale din Timișoara, ținută în Februarie 1922.

formează cota parte din datoriile antebelice ale statelor fostei Monarchii habsburgice.

Prin art. 203 din tratatul dela Saint-Germain și prin art. 186 din cel dela Trianon, se impune statelor formate sau mărite din teritor austro-ungar, inclusiv Austriei și Ungariei de astăzi, să ia asupra lor datoriile publice dinainte de războiu ale celor două state dualiste, sau, cum se spune apriat în menționatele articole, „datoriile existente la 28 Iulie 1914.” În înțelesul acestor dispozițiuni, noi va trebui să participăm la datoria austriacă pentru Bucovina și la datoria ungară pentru teritoriile de dincoace de Carpați.

Conform dispozițiunilor tratatelor de pace, datoriile antebelice se împart în două categorii principale: *datoriile garantate* cu gajuri speciale de căi ferate, sa-line și alte asemenea bunuri și proprietăți de stat și *datoriile negarantate* în mod expres, mai bine zis, garantate numai cu creditul general al statului. Notăm, că în înțelesul acelorși dispozițiuni, ca datorii garantate se consideră și aceea parte din datoriile negarantate, despre care se poate dovedi, că au fost folosite pentru procurarea, construirea și amenajarea de proprietăți publice, cu alte cuvinte se pot asimila datoriilor garantate.

Cu privire la repartizarea acestor datorii între statele interesate, articolii menționați dispun, ca datoriile garantate, respective asimilate celor garantate, să se împartă proporțional cu bunurile și proprietățile gajate, ce revin singuraticelor state. Pentru datoriile negarantate se dispune, că repartizarea să se facă în baza veniturilor financiare din 1911—1913 ale Austriei resp. Ungariei și anume după raportul dintre totalitatea veniturilor unuia sau altuia dintre aceste două state și a acelorși venituri ale teritoriilor pierdute de ele. Comisiunea de reparațiuni este chemată să decidă, care dintre veniturile financiare au să fie luate în considerare la repartizarea acestor datorii negarantate.

Am face o digresiune prea mare, dacă am continua cu detaliurile modalităților repartizării acestor datorii între statele interesate. Va fi de ajuns pentru astădată să spunem, că dacă s'ar accepta propunerile și baza de repartizare, preconizate în un memoriu, ce-l pregătisem pentru Serviciul financiar al Comisiunii de reparațiuni dela Paris¹⁰⁾ și în supoziție că întreaga datorie s'ar repartiza ca datorie negarantată, atunci din datoria austriacă de 11.6 miliarde ni-ar reveni, pentru Bucovina, cam vre-o 150— milioane¹¹⁾, iar din datoria

¹⁰⁾ Memoriul acesta, împreună cu alte informațiuni, se poate vedea în un capitol următor.

¹¹⁾ Dacă datoria negarantată austriacă s'ar repartiza în baza unei combinațiuni a impozitelor directe și indirecte, coeficienții, ce ar reveni diferitelor state interesate ar fi:

Austria	— —	44.25%
Cehoslovacia	— —	33.28%
Polonia	— —	12.26%
Italia	— —	6—%
Jugo-Slavia	— —	2.91%
România	— —	1.30 %

ungară de 8.4 miliarde, ni-ar reveni, pentru teritoriile de dincoace de Carpați, cam 1.2 miliarde. La un loc deci, în sumă rotundă, aproximativ, 1 miliard 350 milioane.¹²⁾ Natural, aceasta este o cifră dedusă prin ipoteza unui punct de vedere, care ni-s'a părut mai just și mai echitabil pentru noi. În realitate, cifra, ce ni se va atribui, va putea fi mai mare sau mai mică, după cum va fi raportul datoriilor garantate și asimilate celor garantate față de gajurile și obiectele aferente din singuraticile teritorii și după cheia, ce se va accepta ca bază la repartizarea datoriilor negarantate. Am dori să facem un prognostic rău, însă, în baza experiențelor de până acum cu Comisiunea de reparațiuni, îndreptățită a decide singură și fără apel chestiunea, suntem dispuși a crede, că cifrele din cele precedente, combinate ca cota parte, ce ne-ar reveni, mai mari vor putea fi, mai mici însă foarte cu greu.

Aceasta cotă-parte, ce ni-ar reveni, chiar în supoziția, pe care de altfel o credem exclusă, că rambursarea ei, prin statul nostru, s'ar putea face pe cursul de 2:1, va constitui o sarcină destul de grea. Sarcina va putea să devină fatală, dacă neținându-se seamă de dificultățile valutare prezente, azi altele decât cele în ființă la stabilirea condițiunilor de pace, Comisiunea de reparațiuni ar insista, ca rambursarea să urmeze conform stipulațiunilor categorice din tratate.

A intra în amănunțitele dispozițiuni, după care urmează să se facă rambursarea vechilor titluri de datorii antebelice, e cu neputință, în cadrul îngust al unei conferințe. Ne vom mărgini deci să atingem această chestiune numai pe scurt, pornind din situațiunea faptică, în care ne găsim sub acest raport.

Cota probabilă ce ne-ar reveni, am stabilit-o aproximativ la 1 miliard 350 milioane. Față de aceasta cifră, la înregistrarea ordonată de Ministerul finanțelor în 1921, s'a constatat, că cetățenii noștri dețin titluri antebelice de ale fostei monarchii austro-ungare, abia cam 350 milioane, din care 87 milioane în vechiul regat, 38 mil. în Bucovina și 225 mil. în teritoriile de dincoace de Carpați.

În sensul dispozițiunilor din tratate, suntem obligați să luăm asupra noastră rambursarea prin nostrificare a vechilor titluri, deținute în interiorul țării, iar pentru diferență, care, în ipoteza admisă de noi, face un miliard, va trebui să remitem Comisiunii de reparațiuni titluri noi, spre a fi cedate acelor state succesoare, în interiorul cărora se dețin titluri vechi în sumă mai mare ca cotele-părți atribuite lor, respective să fie cedate pentru detentorii din statele, ce nu s'au împărțit de teritor austro-ungar.

Ce privește înlocuirea peste tot a vechii datorii garantate cu titluri noi și a celei negarantate, în partea

¹²⁾ Ceho-Slovacia își evaluează partea probabilă din întreaga datoria austro-ungară antebelică la 6.3 miliarde coroane ceho-slova-ce.

de remis Comisiunii de reparațiuni, tratatele conțin dispozițiuni precise, cari, după părerea noastră, trebuiesc urmate întocmai. Ce privește însă înlocuirea datorii negarantate, deținută în interiorul singuraticilor state succesoare, opiniunea generală este, că acestea, suverane fiind, pot proceda cum vor crede de cuviință față de detentorii vechilor titluri.

Pentru cele dintâi, condițiunile de înlocuire sunt foarte grele. Așa de ex., renta de aur va trebui înlocuită cu titluri noi, emise în livre sterline sau dolari, însă după raporturile valutare, ce existau între aceste monede și coroana austro-ungară la 1 Ian. 1914. Or, atunci raporturile erau aproape de paritatea legală, adică livra sterlină cam 24.— cor., iar dolarul cam 5.— coroane. În urmare, dacă ne-ar reveni și ar fi să remitem Comisiunii de reparațiuni o cotă de 180.— milioane din totalul rentei de aur austriace și ungare, ar trebui să emitem 7.5 milioane livre sterline sau 36.— milioane dolari. Dobânda de 4% a acestor noi titluri ar face 300,000.— livre sterline, respective 1,440,000.— dolari, ceea ce ar echivala pentru prezent cu aproape 200.— milioane lei hârtie, adică mai mult decât nominalul datorii preschimbate. Aceasta ar fi o sarcină enormă pentru bugetele noastre, sarcină, care ar continua să ne greveze în chip extraordinar până când moneda noastră ar ajunge la echilibrul normal dinainte de război. Tot atât de grea e situațiunea și la vechile titluri, emise, pe lângă valuta de coroane, și în valute streine, cum sunt de pildă rentele ungare din 1910, 1913 și 1914, ori datoriile austriace de căi ferate. Și la acestea, noile titluri vor trebui să păstreze condițiunile de paritate originală, după care 1000 cor. erau echivalente cu 1050 franci, 850.— mărci și 41.6 livre sterline. Se crede — zicem anume se crede — că mai puțin agravant pentru noi și celelalte state succesoare va fi rambursarea titlurilor, ce sunau numai în coroane. Dispozițiunea din tratate, în temeiul căreia se face aceasta deducțiune, nu este destul de clară. Cei mai mulți o interpretează în sensul, că rambursarea acestor titluri se va putea face în monedă națională pe cursul, cu care au fost schimbate biletele de coroane în singuraticile state succesoare, adică, la noi, pe cursul 2:1. Cât ne privește, pe lângă toată dorința de a fi desavuați, n'am putut fi de acord cu această interpretare și, deși luăm parte la discutarea chestiunii de aproape doi ani de zile, nu ne-am putut convinge de contrarul.¹³⁾ Dimpotrivă, cu cât a trecut vremea, cu atât mai mult ne-am întărit în temerile noastre. Noi nu credem și poate ni se va da dreptate, că Comisiunea de reparațiuni să admită o interpretare, după care un titlu de 1000.— cor. rentă austriacă sau ungară dinainte de război, deținut de un francez, englez etc. — și trebuie știut, că sunt foarte multe în mâinile lor — să

¹³⁾ A se vedea aceasta chestiune mai pe larg expusă și comentată în lucrarea „Din tratatul de pace cu Ungaria“ de Ion I. Lăpădatu, Sibiu, 1920.

poată fi înlocuit cu un nou titlu de 1000.— cor. austriace ori ungare, sau cu 500.— lei, 250.— dinari, ori cu 666.— mărci poloneze. Da, admitem și primim interpretarea, că față de titlurile datorii negarantate, aflate în propriile lor teritorii, statele succesoare sunt suverane a face ce vor crede de cuviință. Le vor putea preschimba, dacă vor voi, și pe raportul cu care au rambursat biletele de coroane austro-ungare. Nu credem însă, mai cu seamă când suma titlurilor deținute în interiorul țării e de tot redusă, cum este cazul nostru, ca statul să stabilească pentru proprii lui supuși condițiuni de rambursare respective de nostrificare mai desavantajoase, decât cele în care va fi obligat să libereze noile titluri pentru datoria garantată și pentru cea de remis Comisiunii de reparațiuni din datoria negarantată.

Aceasta fiind situația reală, cotaparte, ce ni se va atribui din vechea datorie antebelică austriacă și ungară, atât timp cât moneda noastră va continua să fie depreciată, va fi una din cele mai grave sarcini pentru bugetul statului, sarcină pe care a o fixa azi în cifre precise, este cu neputință.

Da, situațiunea ar fi fost alta, ar fi fost cu mult mai ușoară, dacă în loc să prohibim intrarea titlurilor din vechea datorie antebelică austriacă și ungară, precum prin o dispozițiune neînțeleasă și în contradicție cu ori ce interes de stat, le-am prohibit de aproape un an și jumătate,¹⁴⁾ am fi stăruit și am fi înlesnit cu ori ce preț aducerea în țară a cât mai multor astfel de titluri, cum s'a făcut de pildă în Ceho-Slovacia¹⁵⁾ și celelalte state succesoare. Atunci — și gândiți-Vă ce prilejuri favorabile am avut noi, Românii, de a putea face aceasta — ne-am fi putut acoperi cât mai mult din cotaparte, ce ne va reveni, cu titluri deținute în interiorul țării, față de cari am fi avut toată libertatea de a le nostrifica în conformitate cu puterile și interesele noastre. Nu s'a făcut, deși în nenumărate rânduri s'a arătat și dovedit din partea unor anumite cercuri, că procedura este greșită. Nu s'a făcut nici măcar atunci, când vedeam, că

¹⁴⁾ Impotriva acestei dispozițiuni ne-am ridicat de mai multe ori cuvântul în publicistică și prin adrese și memorii, către cercurile hotărâtoare. Am stăruit în un timp, ca guvernul însuș să fi cumpărat și importat asemenea titluri. Totul a fost zadarnic. Un memoriu, ce se publică în un capitol următor, va dovedi stăruințele ce le-am pus în această privință.

¹⁵⁾ Ceho-Slovacia prin cumpărări directe, prin convențiuni făcute la vreme cu alte state și prin unele proceduri practice, a isbutit să-și adune în țară o sumă foarte considerabilă de titluri vechi din datoria austriacă și ungară antebelică. A început chiar preschimbarea vechilor titluri în altele noi, sub cele mai avantajoase condițiuni. La această preschimbare au fost admise și titlurile dela cetățeni din alte state, desigur, cu scopul, că statul ceho-slovac să aibă un cât mai mare stoc, spre a-și acoperi cotaparte, ce i se va atribui. Numai după asemenea îngrijiri a propriilor sale interese, ne putem explica de ce Ceho-slovacia își poate preciza partea probabilă din întreaga datorie antebelică austro-ungară la 6.3 miliarde, însă în coroane ceho-slovice.

celelalte state succesoare prohibesc exportul vechilor titluri antebelice austriace și ungare, și nu importul, cum s'a urmat la noi. Am pierdut trenul și de astă dată ca și de atâtea ori în trecut.

IV.

Și mai greu decât cotaparte din datoriile publice antebelice este însă al patrulea capitol al moștenirii austro-ungare, adică **obligățiunea de a rescumpăra și plăti bunurile și proprietățile publice**, situate în teritoriile încorporate, conform dispozițiilor articolelor 208 din tratatul cu Austria și 191 din cel cu Ungaria. În înțelesul dispozițiilor acestor articoli, trec asupra statului nostru toate bunurile fostului imperiu austriac și regat ungar, cum și toate proprietățile, chiar și cele ce aparțineau fostei familii suverane habsburgice, situate în teritoriile atribuite nouă. Valoarea acestor bunuri și proprietăți se va hotărî prin Comisiunea de reparațiuni, căreia tratatele de pace nu-i stabilesc nici o normă, după care ar avea să procedă la prețuri. Din valoarea statorită pentru bunurile și proprietățile din chestiune se admit a se deduce :

1) contribuțiile în bani, pământ și materiale ale comunelor și organizațiilor locale autonome;

2) datoriile publice garantate, care ar greva în mod expres, în întregime sau parțial, anumite bunuri și proprietăți din teritoriile transferate, și

3) o cotă oarecare din datoria publică negarantată, pe care Comisiunea de reparațiuni o va găsi, că corespunde investițiilor și cheltuielilor avute cu obiectele achiziționate.

Suma, ce rămâne după efectuarea acestor deduceri, se trece în debitul statului achizitor și în creditul Austriei respective Ungariei. În toate cazurile însă pentru contul de reparațiuni al lor.

Libere, fără îndatorirea de rescumpărare, trec asupra statelor succesoare :

1) bunurile și proprietățile provinciilor, comunelor și instituțiilor locale autonome;

2) școlile și spitalele, proprietăți ale fostei Monarhii austro-ungare și, după autorizarea Comisiunii de reparațiuni, monumentele istorice; acestea din urmă însă întrucât au aparținut mai înainte țărilor sau provinciilor, expres numite în tratatele de pace, țări și provincii, între care nu găsim nici Bucovina nici Transilvania; în fine

3) pădurile aparținând odinioară vechiului regat polon.

Lumea să întreabă mirată, în baza cărui drept și cu ce scop ni s'au impus nouă și peste tot statelor succesoare asemenea grozave îndatoriri?

Răspundem: în baza nici unui drept, împotriva tuturor drepturilor, ba chiar prin contrazicere cu cazurile mai mult sau mai puțin similare din alte tratate, statorite de aceeași Conferință de pace. Astfel poate e

bine să se știe, că Franța nu rescumpără bunurile și proprietățile publice din Alsacia și Lorena, din simplul motiv, cum se spune în tratatul de pace de la Versailles, că nici Germania n'a dat despăgubiri pentru ele în 1871.

În fața unei astfel de proceduri îți vin în minte, fără să vrei, fel și fel de întrebări. Te întrebi, de pildă, nu există în Alsacia și Lorena proprietăți publice, construite sau achiziționate de erariul german după 1871? Ori, te întrebi, ce despăgubiri s'a dat pentru proprietățile și bunurile din Bucovina — multe puține câte vor fi fost — la răpirea ei din 1775? Ori, în fine, te întrebi, dacă, la 1867, Ardealului i s'a răpit libertatea politică de stat independent, a putut fi el despoiat și bunurile și proprietățile, ce le'a avut?

Rezonând asupra tuturor acestor și altor asemenea întrebări, ce s-ar mai putea formula, îți vine să crezi — ceea ce de altfel este foarte verosimil — că îndatorirea de rescumpărare, de care vorbim, nu este altceva, decât o contribuție de războiu, impusă statelor succesoare, spre a asigura fondurile de reparațiuni, din care au a se împărtași, în prima linie și în măsura cea mai considerabilă, marii noștri aliați.

Desigur însă, că — îndatorirea fiind impusă și ne mai putând reveni asupra ei — chestiunea cea mai importantă pentru noi devine, să știm, ce valoare reprezintă bunurile și proprietățile, ce trebuie să rescumpărăm în fostele teritorii austro-ungare, transferate statului român?

Un răspuns precis azi încă nu se poate da. Cu toate acestea se poate spune, că Ardealul — ne mai vorbind de Bucovina — prin marile bogății de care dispune, va fi unul din teritoriile cele mai mult grevate.

Cum am amintit, valoarea bunurilor și proprietăților de rescumpărat o hotărăște Comisiunea de reparațiuni, care, nefiindu-i impuse prin tratatele de pace norme de procedare, își statorosește singură principiile, bazele, după care se vor face prețuirile. După multă așteptare, Comisiunea de reparațiuni a hotărât, cât știm noi, că prețuirile să se facă în baza valorilor și raporturilor economice din 1914 și în valută de coroane aur. În urmăre, rămâne bine înțeles, că prețuirile de inventar, prețuirile cu cari au figurat bunurile și proprietățile de rescumpărat în activul Austriei și Ungariei, se pot lua în considerare numai în cazul, când ele ajung sau acoper prețuirile din 1914.

Austria și Ungaria au fost sesizate să prezinte, în baza principiilor acum amintite ale Comisiunii de reparațiuni, evaluarea bunurilor și proprietăților din teritoriile transferate. Statele succesoare, la rândul lor, au fost și ele îndatorate să facă această lucrare, pentru fiecare teritoriu în parte. Lucrările, după cât ni s'a spus, sunt terminate și pe baza lor Comisiunea de reparațiuni va hotărî definitiv prețuirile de plătit.

tului cu 72.450,342.—, față de 38.476,124.— și la poștă, telegraf și telefon cu 54,300,019.—, față de 28,942,058.—. Ce să mai spunem, după toate acestea, de suma de Cor. 65,306,771.—, socotită ca impozite restante, timbre, taxe etc.¹⁸⁾, ori de suma de 205,361,522.— din cassieriile statului? Sunt sume, care chiar de n'ar putea fi contestate, nu pot fi calculate în aur, reprezentând ele coroane după valoarea lor la prăbușirea Monarchiei.

Între astfel de împrejurări, cu diferențe atât de mari dintr'o parte și din alta, Comisiunea de reparațiuni e chemată să determine punctul, unde au să se întâlnească cele două lucrări de evaluare. Unde va fi acest punct, mai aproape de noi, sau mai aproape de Unguri, nimenea nu ar putea spune acum. Iluzii prea mari, ar fi greșit să ne facem, deși, întru apărarea intereselor noastre, vom avea alături și pe celelalte state succesoare, pe care chestiunea le atinge la fel.

Mai sunt însă unele chestiuni, care trebuie să ne preocupe în legătură cu problema bunurilor și proprietăților de rescumpărat, să ne preocupe poate chiar mai mult, decât chestiunea evaluărilor. Astfel va fi necesar, să se încerce cel puțin, ca, dacă se mai poate, să se repare nedreptatea, ce s'a făcut Bucovinei, ca țară ruptă dela Moldova românească și Ardealului, ca stat independent, obligându-le a'și rescumpăra și bunurile și proprietățile, care au fost ale lor proprii. Mărturisim, în pesimismul nostru, nu legăm speranță de această încercare, care trebuia făcută, la timpul său, la masa verde a Conferinței de pace. Nu legăm speranțe și pentru motivul, că vine „post festa“, tratatele fiind semnate și obligatoare. Când însă stăm în fața unei sarcini atât de grele, avem datorița să încercăm totul, dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru răspunderea față de urmași. Ar trebui apelat la istoricii noștri, să pregătească, pentru Comisiunea de reparațiuni, atât ce privește Bucovina, cât și Ardealul, dovada nedreptății, la care am fost condamnați.

În al doilea rând trebuie lucrat și stăruit, ca din suma evaluărilor să se facă toate deducerile, la care avem dreptul prin tratatele de pace. Vor trebui statorite, ori cât de greu ar fi, contribuiri în bani, pământ și materiale ale comunelor și organizațiilor autonome, spre a putea fi deduse din valoarea bunurilor și proprietăților, cătră care se vor fi făcut asemenea contribuțiuni. Spre acelaș scop vor trebui statorite datoriile garantate care grevează eventualele bunuri și proprietăți din teritoriile noastre; tot asemenea datoriile, care în sensul aliniatului al 4-lea punctul 1 din articolul 203 Saint-Germain și 186 Trianon, pot fi asimilate datoriilor garantate și cari, cu deosebire ce privește datoria publică ungară, trebuiesc cercetate și constatate spre a fi deduse în sume cât mai complete. În fine, va trebui intervenit și stăruit în con-

formitate cu art. 208 Saint-Germain și 191 Trianon, să se deducă o sumă cât mai justă și din datoriile negarantate.

Nu va putea fi trecută cu vederea mai departe, nici chestiunea monumentelor istorice, care, prin analogie cu monumentele istorice aparținătoare odinioară țărilor și provinciilor numite expres în tratate, vor putea eventual să fie scoase de sub datoria de rescumpărare. Tot asemenea nu va trebui uitat, că între chestiunea pădurilor fostului regat polon și între cea a pădurilor Bucovinei din vechea Moldovă, încă există o anumită analogie.

Repetăm însă, iluzii deosebite să nu ne facem, mai cu seamă, că, cum am arătat în cele precedente, rescumpărările acestea, în definitiv, nu sunt altceva, decât contribuții de războiu dighisate, impuse statelor succesoare, spre a asigura fonduri de reparațiuni, în prima linie, pe seama marilor aliați. Tocmai de aceea, ca să ne dăm seamă de suma ce ne poate aștepta, să ne fie permis a aminti două cazuri foarte mult grăitoare. Jugo-Slavii, în un protest al lor din 1919, împotriva dispozițiilor din chestiune ale tratatelor de pace, pe atunci proiecte, afirmau că, aprobându-se și executându-se aceste dispozițiuni, ar trebui să se plătească aproximativ patru miliarde coroane aur pentru bunurile și proprietățile ce le revin cu noile teritorii. Cehoslovacii, la rândul lor, au luat între obligațiunile financiare ale statului o sumă de 3 miliarde 887 milioane coroane aur pentru bunurile și proprietățile de stat, achiziționate dela fostul imperiu austriac și dela fostul regat ungar. Intre astfel de împrejurări suma, ce ni se va impune nouă, încă nu va fi dintre cele mai mici.

V.

Dar făuritorii tratatelor de pace nu s'au mulțumit numai cu sarcinile și îndatoririle, arătate în cele precedente, ci s'au mai îngrijit de un capitol, al cincilea, și nu cel din urmă.

Prin protocolul din 9 Decembrie 1919, semnat în numele României prin Dni General Coandă și Ion Pelivan, statelor succesoare li se impune o **datorie de liberare** de un miliard și jumătate franci aur. Din această datorie o cotă-parte ni se va atribui nouă. Dar cea mai mare parte, probabil, va reveni Cehoslovaciei, căreia însă i-s'a garantat, în înțelesul protocolului menționat, că în nici un caz partea ei nu va fi mai mare ca 50% din total¹⁹⁾. Astfel, în presupunerea că jumătate din datoria de liberare va fi atribuită statului cehoslovac, ar mai rămânea de repartizat asupra celorlalte state succesoare suma de 750 milioane franci aur.

Baza de repartizare, după cât ne amintim, va fi venitul financiar din anumite impozite, cam la fel cu procedura fixată pentru repartizarea datoriilor negaran-

¹⁸⁾ Impozitele restante, reclamate de delegații austriei la Conferința dela Roma, au fost contestate de delegații statelor succesoare cu argumente foarte puternice.

¹⁹⁾ Intre obligațiunile financiare ale statului cehoslovac găsim o sumă de 2 miliarde 640 milioane coroane aur pentru îndatoririle față de Comisiunea de reparațiuni. Probabil în această sumă se cuprinde și cota parte din datoria de liberare.

tate antebelice din fosta monarchie austro-ungară. Dacă pe această bază ni-ar reveni, să zicem, de pildă, numai 250.— milioane franci aur, aceasta va fi — cât timp valuta noastră continuă a fi depreciată — o sarcină foarte grea, a cărei apreciere o vom putea face mai ușor, amintindu-ne de cazul discutat în cele precedente, la capitolul al treilea, de cazul rentei de aur.

Motivul, pentru care ni se va fi impus și această sarcină, să nu-l mai căutăm. În ultima analiză nu poate fi altul, decât același, ca și la îndatorirea de a rescumpăra bunurile și proprietățile de stat din teritoriile transferate.

VI.

Desigur însă, că mai nedreaptă și mai penibilă este chestiunea, care constituie al șaselea capitol al Moștenirii austro-ungare, **chestiunea rechiziționărilor făcute de armatele române în Ungaria** cu prilejul războiului din 1919.

Dispozițiunile din ultimile trei aliniate, introduse per nefas în art. 181 din tratatul dela Trianon²⁰⁾, privitoare la operațiunile militare, survenite în Ungaria după 3 Noemv. 1918, dau drept nelimitat Comisiunii de reparațiuni, să decidă singură și definitiv, dacă pentru cheltuelile și rechiziționările făcute în cursul acestor operațiuni militare, Ungaria trebuie să dea sau să primească despăgubiri. Sub operațiunile militare, urmate după 3 Noemv. 1918 — cum rezultă din anexele scrisorii dela 6 Maiu 1920 a actualului președinte al Republicii franceze, Dl Millerand, pe atunci președinte al Conferinței de pace, anexe și scrisoare, adresate delegațiunii ungurești dela conferință — sunt a se înțelege operațiunile armatelor române²¹⁾.

²⁰⁾ Aceste trei aliniate lipsesc în tratatul dela Saint-Germain cu Austria, dovadă că e vorba de o chestiune specială a Ungariei.

²¹⁾ În anexele scrisorii lui Millerand, se spune între altele: „Pagubele suferite de Ungaria sub durata ocupațiunii române, se cercetează de prezent prin Comisiunea interaliată dela Budapesta. Delegațiunea ungurească poate să comunice acestei Comisiuni, în mod potrivit, orice lămurire, privitoare la ocupațiunea din chestiune. Comisiunea interaliată va comunica Comisiunii de reparațiuni faptele statorite care le va întrebuița nu numai pentru stabilirea capacității de plată a Ungariei, ci și pentru aplicarea dispozițiilor art. 181, luând în considerare operațiunile militare, urmate după armistițiul dela 3 Noemv. 1918. Puterile aliate și asociate sunt de părere, că dispozițiunile art. 181 dau în întregime drept Comisiunii de reparațiuni să examineze și, aflând de justificat, să facă eventual obiect de apreciere dorințele prezentate de delegațiunea ungurească, privitoare la restituirea valorilor și bunurilor duse sau rechiziționate în mod ilegal din Ungaria, după armistițiul dela 3 Noemv. 1918, în deosebi însă restituirea aceluși material rulant, care, împotriva dispozițiilor art. 301, nu a fost servit vre-unei puteri, care s'a împărțit din teritoriul Ungariei. Comisiunea de reparațiuni, dacă va găsi necesar, poate dispune restituirea în natură a obiectelor duse în mod ilegal, sau ca suma corăspunzătoare valorilor și bunurilor nerestituite, să se treacă la contul de reparațiuni, în sarcina statului usurpător și în creditul Ungariei.“

Pentru examinarea acestor operațiuni militare, mai bine zis pentru examinarea pagubelor, căci, în urma propagandei și agitației, făcute în străinătate pe această chestiune, lumea vorbește numai de pagube, s'a numit o Comisiune interaliată din delegați de ai puterilor aliate și asociate. Aceasta comisiune, de care se face amintire și în anexele scrisorii Dlui Millerand și la care — s'a făcut, desigur, o mare greșală — noi, deși invitați, totuși n'am luat parte, a lucrat la Budapesta, asistată de reprezentanții guvernului unguresc, aproape doi ani de zile. Rezultatul lucrărilor, după cât știm, n'a fost încă comunicat în mod oficios nici cu guvernul nostru, nici cu cel dela Budapesta. Am aflat însă, pe cale particulară, că Comisiunea interaliată a evaluat pagubele suferite de Ungaria prin ocupațiunea militară din 1919 la suma de aproximativ două miliarde coroane aur.²²⁾

Materialul chestiunii fiind acum adunat, urmează ca Comisiunea de reparațiuni să-și dea avizul și să hotărască definitiv. La cât va stabili ea reclamațiunile ungurești, cine ar putea-o spune azi? Un lucru e cert, că în nici un caz suma reclamată nu poate rămânea în întregime asupra noastră. Ne temem însă, că ne va rămânea totuși o bună parte.²³⁾

* * *

Aceste sunt cele șase categorii principale ale sarcinilor și îndatoririlor, ce ne revin din Moștenirea austro-ungară. Unele sunt deja preluate de statul român, altele urmează a se prelua.

Preluate sunt cele, provenind din îndatorirea de a rambursa vechea monedă de coroane austro-ungare în

Art. 301, amintit mai sus, conține dispozițiuni privitoare la cesiunea de linii de căi ferate, situate în teritoriile transferate, linii, care au să fie predate cu întreg materialul rulant aparținător respective oferent lor. Materialul rulant, de care se face amintire în responsul Conferinței de pace, ar fi deci materialul dus din Ungaria, dar aparținător unor linii din teritoriile transferate altor state.

²²⁾ Dela scrierea acestor rânduri, s'au produs fapte nouă în aceasta chestiune. Din informațiunile date de ziare, rezultă, că pretenziunile totale ale Ungariei s'ar fi fixat la suma de 30 miliarde coroane ungare, din care însă delegațiunea Comisiunii de reparațiuni, numită să examineze aceste pretențiuni, și-ar fi dat avizul pentru 12 miliarde coroane. Guvernul român, chemat să se pronunțe în chestiune, n'a recunoscut nici una din sume, arătând, că rechizițiile, făcute de armata română s'au rezumat la materiale de războiu și la cele ce erau necesare întreținerii trupelor noastre în Ungaria pentru distrugerea și înlăturarea pericolului bolșevist din Europa centrală.

²³⁾ Eventualele despăgubiri, la care ne ar obliga Comisiunea de reparațiuni, s'ar putea preciza numai cunoscându-se valoarea coroanei ungurești — în caz când pagubele de fapt s'au socotit în aceasta monedă — la epoca, în care s'au făcut evaluările din chestiune. Coroana ungurească în 1919 și 1920 când a lucrat Comisiunea interaliată la Budapesta, a avut o valoare neasemănat mai mare ca acum.

Știm, că unele tablouri de despăgubiri, prezentate de delegațiunea ungurească la Conferința de pace dela Paris, se lucraseră pe baza prețurilor și valorilor din August 1919.

monedă națională. Pentru acest scop, statul a întrebuințat din împrumuturile contractate la banca noastră de emisiune, o sumă de 4.35 miliarde lei, sumă, care, în bună parte, i se va restitui din valorizarea aurului, ce'l primim din lichidarea băncii austro-ungare. Sarcina, ce ne rămâne deci din operațiunea de rambursare a biletelor de coroane, e precizată și face parte din datoria publică cunoscută a României.

Partea cea mai mare a sarcinilor și îndatoririlor din chestiune, o formează cele ce urmează a ni se impune, cele ce avem a le prelua. A le fixa în cifre precise, am arătat, azi e aproape cu neputință, lipsind multe din elementele obiective, necesare unui calcul exact. În aprețierile, ce se pot face acum, elementul personal al celor ce încearcă aceasta, are un rol covârșitor, amăsurat gradului, cum cunoaște, cum înțelege și cum simte chestiunile. Unii mai optimiști—între ei și bărbați de stat—tratează chestiunea sarcinilor și îndatoririlor din tratatele de pace, foarte sumar, foarte simplu. Constatând, că sarcinile sunt enorm de mari și nu le putem suporta, ei se mărginesc a concluda: nu-o să plătim, ce-o să ne facă?²⁴⁾ Dimpotrivă, alții își dau seama, că e vorba de sarcini și îndatoriri, cari trebuiesc serios și cinstit împlinite. Ei înțeleg, că în chestiuni determinate de interese materiale, nu poate ajuta nici prietenia și nici bunele sentimente ale marilor noștri aliați, ci numai ajutorul și sacrificiul propriu. La categoria acestora aparține și cel ce Vă vorbește azi. Pesimist din fire, nu vrea să creadă în nici un favor, în nici o indulgență dela nime. Crede un singur lucru: sarcinile ce ne așteaptă, vor fi mai mari decât s'ar putea presupune. — În această credință și cu această rezervă sunt a se primi și combinațiile, ce vine a face asupra sarcinilor și îndatoririlor, ce urmăm a prelua.

Cum am văzut din cele precedente unele din aceste sarcini și îndatoriri, trebuiesc socotite în lei, valoarea actuală, altele în lei, valoarea dinainte de războiu, adică în lei aur.

De categoria celor dintâi aparțin:

1. suma cu care credem, că se va rambursa titlurile împrumuturilor de războiu austro-ungare, deținute de cetățenii români, sumă, care va face — în supoziție, că rambursarea va urma pe cursul cu care au fost schimbate biletele de coroane — 1 miliard 400 milioane;

2. din cota-parte a datorii austro-ungare antebelice, suma de rambursare a titlurilor, ce se găsesc în lăuntru țării și cari eventual se vor putea schimba în moneda actuală pe curs de paritate, sumă ce face 350—milioane și

3. despăgubirile pentru rechiziționările din Ungaria, stabilite de delegația Comisiunii de reparațiuni la 12 miliarde coroane ungare, despăgubiri, la care, cu tot protestul întemeiat al guvernului nostru, aproape ca

²⁴⁾ Regretatul Take Ionescu, care își dădea perfect seamă, de gravitatea și seriozitatea acestor chestiuni, spunea, că chiar colegi de ai săi din guvern, obiceiul să încheie discuțiile cu astfel de rezoane.

sigur vom fi obligați și care se pot echivala, în baza raporturilor valutare din 1920, la aproximativ 2.5 miliarde lei.

În total deci am avea o sumă de 4 miliarde 250 milioane lei, valoare actuală.

De categoria celor de al doilea, adică de categoria îndatoririlor în lei aur, aparțin:

1. din cota-parte a datorii austro-ungare antebelice, suma pe care nu o avem în lăuntru țării și care va trebui remisă în titluri noi Comisiunii de reparațiuni, sumă, ce face, după aprețierile noastre, aproximativ un miliard;

2. valoarea bunurilor și proprietăților, care, după toate deducerile admise, vor face — considerând și partea pentru Bucovina — cel puțin 2 miliarde 750 de milioane și

3. cota-parte din datoria de liberare în sumă de aproximativ 250 milioane.

La un loc deci 4 miliarde lei aur.

Am riscat aceste combinațiuni fără nici o pretenție deosebită. Timpul va arăta, dacă au fost sau nu întemeiate.²⁵⁾ Dorința noastră sinceră este să fim desavuați.

* * *

Dar, poate veți spune: cum, noi avem numai de plătit față de Austria și Ungaria și nimic de primit? Da, primim, respundem noi. Însă ceea ce avem de primit, se poate statori și mai puțin precis, ca ceea ce avem să dăm. Vom primi o cota-parte din suma de reparațiuni, ce se va impune Austriei și Ungariei, sumă, care, conform acordului dela 13 Aug. 1921 dintre marile puteri, va fi minimum — miniorum șase miliarde mărci aur, dintre cari patru asupra Ungariei și două asupra Austriei.

Dar, când e vorba de cote de reparațiuni, noi avem o oarecare experiență. Este experiența făcută cu cota ce ni s'a atribuit din suma de reparațiuni, impusă Germaniei.

Prin acordul dela Spa, dela 16 Iulie 1920, cum cei mai mulți vor fi știind, s'au fixat coeficienții de despăgubiri ai tuturor puterilor, având drepturi de reparațiuni în sarcina Germaniei. S'au fixat coeficienții înainte de a se fixa suma ce trebuia plătită. Pentru noi s'a fixat 1%, ceea ce din totalul de despăgubiri, impus ulterior Germaniei, în suma de 132 miliarde mărci aur, făcea 1. miliard 320 milioane, asemenea mărci aur. Noi am protestat. Dar, ca la mai toate lucrările noastre, cum

²⁵⁾ Dacă luăm în considerare, că Ceho-Slovia la între obligamentele sale financiare:

3.887—	miliarde cor.	aur pentru bunuri și proprietăți,
2.646—	"	" " " către Comisiunea de reparațiuni,
6.309—	"	" " Ceho-Slovace pentru datoriile antebelice și
6.500—	"	" " " " " de

războiu, așa credem, că cifrele combinate de noi, nu pot fi considerate ca exagerate. Cu atât mai mult nu, cu cât Ceho-Slovacia au foarte multe titluri antebelice în țară la ei și cu cât pe ei nu-i ating dispozițiunile nefaste ale art. 181, relativ la rechiziționările din Ungaria.

nici lucrarea relativ la pagubele ce le anunțasem, n'a fost pregătită cu seriozitatea cuvenită, ni s'a întâmplat, că în vreme ce noi susținem, că 1 miliard 320 mărci aur, nu sunt acoperite suficient pentru cele 31 miliarde lei, arătate ca pagube suferite de stat și de supușii săi, pe atunci unii dintre marii noștri aliați ne făceau socoteli, dovedindu-ne, că aurul atribuit — prin raporturile valutare — ne acopere cu prisosință miliardele noastre, despre care, la un moment dat, nu se știa spune, dacă sunt lei aur sau lei hârtie. În o astfel de situațiune penibilă, înainte cu două luni, ne găseam pe punctul, că dacă mai persistam în protestele noastre contra coeficientului atribuit, ni se puneau în vedere Comisiuni engleze, care să verifice pagubele anunțate de noi.

E ușor a face critică, ne va putea spune ori și cine. Cu toate acestea riscăm a afirma, că punctum saliens al despăgubirilor noastre față de Germania rezidă nu atât în raportul dintre pagubele anunțate și coeficientul de despăgubiri, ce ni s'a atribuit, ci în împrejurarea, că ceea ce ni se dă, să primim cât mai curând. În timpul de față, cu raporturile valutare de acum, 1 miliard 320 milioane mărci aur au o valoare cu mult mai mare, ca peste câți-va ani, când valuta noastră se va ameliora și normaliza. Prin urmare, ar fi fost mai practic a se pune chestiunea astfel: acceptăm coeficientul de despăgubiri, dar să ni se plătească acum, căci peste 5, 10 ori 15 ani — scadențele anilor dela început sunt angajate pentru sume de prioritate în favorul Belgiei, Franței, etc. — cine știe, ce va mai fi.

Ei bine, cam așa stăm și cam așa ni se va întâmpla și cu cota de reparațiuni dela Austria și Ungaria. Din suma, ce se va satori în sarcina lor, 50% este rezervat marilor aliați, iar restul de 50%, se împarte astfel: 40% Italiei și 60% României, Jugo-Slaviei, Greciei etc. — Cât ne va veni din cele 60% ale jumătății sumei de reparațiuni, după cât știm, nu s'a decis. Probabil nici măcar atât, cât ni s'a atribuit dela Germania. ²⁶⁾

Aceasta este adevărata situațiune.

Să adăogem acum aceste sarcini și îndatoriri la cifra datorii publice, cunoscute până acum, a României, datorie care face aproximativ 17.5 miliarde lei în interiorul țării și 4.5 miliarde lei în străinătate, deci lei aur; să ne gândim apoi, că pentru Basarabia — dat fiind, că, după declarațiile unora dintre marii aliați, chestiunea financiară a fostului imperiu rusesc se va regula după principiile adoptate față de Austro-Ungaria — încă va trebui să luăm asupra noastră sarcini importante; în fine să ne gândim la sumele de care vom avea nevoie pentru reforma agrară și pentru refacerea industrială a țării, și atunci vom înțelege ce greutăți înspăimântătoare ne așteaptă.

²⁶⁾ Ni s'a comunicat, că i'ar fi satorit în sarcina Austriei, Ungariei, Bulgariei și Turciei 12 miliarde mărci aur. Din aceste deci 6 miliarde s'ar împărți între marii aliați, 2.4 miliarde ar reveni Italiei și restul de 3.6 miliarde s'ar distribui României și celelalte state.

Deja azi simțim cu toții, că situațiunea financiară a țării este cât se poate de precară, deși încă nu ne apasă în mod efectiv toate sarcinile, ce ne așteaptă. Ne întrebăm însă, ce va fi, când ne vom trezi la realitatea tuturor sarcinilor și îndatoririlor? Și tocmai acum, în această situațiune dificilă se abandonează impozitul pe capital, lăsându-ne conduși de speranța efemeră, că, având bogățiile țării, vom putea face față greutăților fără jertfe extraordinare în domeniul sarcinilor publice. Realitatea însă este, că chiar exportând la timp și cu succes aceste, adevărat, mari bogății, și atunci, cetățenii noștri vor trebui să facă enorme jertfe, dacă e vorba să ajungem la un echilibru financiar și valutar.

Statul nostru trebuie să aibă un program economic și financiar, satorit prin un acord comun între cei ce hotărăsc soarta și viitorul țării. Programul trebuie alcătuit în vederea tuturor sarcinilor, ce ne așteaptă și la care suntem obligați prin tratatele de pace, așa cum se face în alte țări, ca de ex. în Ceho-Slovacia. Programe alcătuite pe ipoteze și pe condițiuni, că vom plăti, când ne vor plăti și alții pe noi, sunt în detrimentul țării și al binelui comun. A procede astfel însemnează a ne sinamăgi spre paguba proprie Program real și adevărat ne trebuie și oameni, care să-și dea seama, că deasupra tuturor patimilor și ambițiunilor este un interes suprem; salvarea țării. Și astăzi, mai mult ca ori și când, suntem datori să ne aducem aminte de maxima străbuniilor noștri „sallus republicae, suprema lex esto“, ori de cuvintele marelui patriot, care spunea „pentru patrie trebuie jertfit totul; patria pentru nimic în lume“.

Naționalizarea institutelor de credit în Ardeal

Sâmbătă 21 Octombrie a. c. la ora 10 a. m. au fost convocate, la Banca Națională a României, principalele instituțiuni financiare din țară, pentru a se consfătui asupra mijloacelor celor mai potrivite prin cari acele instituțiuni, de comun acord să ajute și să accelereze naționalizarea întreprinderilor comerciale, industriale și bancare, în special din ținuturile desrobite. Se știe că acele întreprinderi sunt încă și astăzi în bună parte finanțate de către instituțiuni de peste frontiere.

DI O. Oscar Kiriacescu care a prezidat această consfătuire, a arătat că, pentru ca institutele noastre financiare să poată lucra cu folos în opera de naționalizare trebuie ca ele să se asocieze, și numai astfel să hotărăscă asupra întreprinderilor cari trebuiesc naționalizate.

Pentru studierea modalității crearea unei asemenea asociațiuni a băncilor, a fost însărcinată o comisiune compusă din d-nii M. Blank, N. P. Ștefănescu, dr. Fr. Schulerus Sibiu, profesor Poruțiu Cluj, O. Kaufman. Banca de Credit, ing. M. Manoilescu și dr. Gheron Netta.

Din Germania.

Germania adună monedele de aur și argint.

Guvernul german a luat dispoziția pentru strângerea monedelor de aur și argint din Germania în scop de a forma un fond care să servească la cumpărarea de devize și alimente din străinătate. 20 de mărci aur echivalează cu 10.000 mărci de hârtie. Monetele de argint sunt de 250 de ori mai scumpe ca valoarea lor nominală.

Consecințele dezastrului mărcii

Presa spaniolă se face ecoul plângerilor contra Germaniei cu privire la scăderea mărcii; ea arată că germania a înșelat lumea, înainte, în timpul și după războiu. Ziarul „El Sol“ citează o statistică americană după care cetățenii americani ar fi cumpărat pentru o sumă echivalând cu 6.930 milioane pesetas, mărci, reprezentând astăzi mai puțin de 400 milioane pesetas, și Anglia ar fi pierdut până acum 5 miliarde pesetas. Aceiaș foaie declară: când se va face socoteala conturilor se va vedea că germanii au tras din străinătate cu ajutorul mărcilor lor hârtie, o sumă de mai multe ori superioară acelei ce au plătit ca indemnitate de războiu; poate francezii sunt singurii străini care n'au cedat tentației și făcând înțeles că au sfârșit prin a-și cunoaște vecinii.

CRONICA SĂPTĂMÂNALA.

La Direcțiunea financiară din Cluj s'au început la 1 Noembrie dezbaterile asupra impunerilor.

Asociația pentru valorizarea pieilor, s'au întrunit în ziua de 29 Oct. la Cluj, pentru a discuta chestia organizării uzinelor.

Favor celor ce zidesc magazii. Direcțiunea căilor ferate a dispus să se dea particularilor care vor clădi din nou magazii în stațiunile C. F. R. jumătate din capacitatea lor pe timp de cinci ani.

Taxele de călătorie și bagaje în Cehoslovacia. Dela 1 Noembrie a. c. taxele de călătorie și bagaje pentru parcursul pe liniile cehoslovace se vor plăti numai în coroane cehe, conform tarifului respectiv, ne mai admitându-se plata în lei.

Consiliul comisarilor sovietici a autorizat Banca Națională rusă să emită noi bilete de bancă în valoare de 10, 20, 50, 100 și 250 ruble aur. Aceste bilete vor fi garantate cu 25 la sută aur și metale prețioase iar pentru rest, cu mărfuri ușor realizabile.

Prima societate ardelenescă de asigurări S. A. Cluj a numit pe domnul Crețu, director al contabilității societății.

Fabricile de sticlă din Ardeal s'au unit într'un sindicat susținându-și la Brașov un birou comun.

Polonia emite un nou împrumut de stat în aur pe lângă 8% dobândă, în titli de 10 și 50 mărci polone în aur.

Guvernul cehoslovac a prohibit importul vitelor din Jugoslavia, bătânduind pe acolo epidemie de vite.

Conferința internațională din Breslau convocată pe zilele aceste va discuta și îmbunătățirea transporturilor de cale ferată între România, Germania și Austria.

757/1922.

Concurs public.

Comuna urbană Tincova esarendează un teritoriu de cca 16 jugere în materie acomodată pentru fabricarea cementului spre exploatare în termen de 30—50 ani,

Sunt invitați eventueli participanți a-și înainta ofertele închise și sigilate la biroul notarului cercual Sacul până în 15 Noembrie 1922.

Ofertele ulterioare nu se primesc. Condițiile detaliate se pot vedea și procura dela biroul notarului din Sacul.

Tincova, la 15 Octombrie 1922.

PRIMAR

Concurs.

„CRIȘANA“ institut de credit și economii din Brad publică concurs pentru ocuparea postului de contabil — conducător la filiala din Hălmașiu (jud. Aradului).

Ofertele sunt a se trimite direcțiunei din Brad. Terminul de concurs expiră la 15 Noembrie a. c. Deodată cu ofertul concurentului are să-și precizeze și pretenziunile de salariu.

DIRECȚIUNEA

Târgul de cereale

după buletinul oficial al Bursii Brăila.

Transacțiunile în târgul de cereale sunt aproape nule, din care cauză și prețurile cerealelor au scăzut.

Grâu nou vândut piața Braila Lei — — — per 100 kgr.	
Porumb	— — — — —
Orz	290—295
Ovăș	295—305
Fasole	— — — — —
Secară	— — — — —
Nuci	— — — — —

Bursa

În tot cursul săptămânei bursa a manifestat o tendință slabă, cu scăderi ușoare.

Devizele la București cu mici variațiuni sunt staționare.

Târgul de efecte.

Cotări oficiale la Bursa din București și târgul liber.

o/o	Divid.	Luna Octombrie							
		24	25	26	27	28	30	31	
Efecte:									
50%	Imprumut Național 1916	—	78.—	78.—	78.—	78.—	78.—	78.—	78.—
50%	Impr. Unirii 1919	—	79.50	79.50	79 1/2	79.50	79 1/2	79 1/2	79 1/2
50%	Impr. Refacerii	—	84.—	84.—	84.—	84.—	84.—	84.—	84.—
Bănci:									
500	Bca. Națională	320	13.400	13.400	13.400	13.400	13.400	13.400	13.400
500	„ Marmorosch B. & Co	100	910.—	910.—	890.—	890.—	890.—	890.—	880.—
500	„ Românească la purt.	50	830.—	830.—	790.—	790.—	790.—	790.—	790.—
500	„ Generală a Țării Rom	160%	470.—	470.—	470.—	470.—	470.—	470.—	470.—
100	„ „Albina“, Sibiu	—	—	—	—	—	—	—	—
500	„ Țărănească	65	200.—	200.—	200.—	200.—	200.—	200.—	200.—
Intreprinderi:									
500	Reșița	200%	1980.—	1920.—	1960.—	1960.—	2050.—	2070.—	2300.—
500	I. R. D. Petrol	—	1980.—	1900.—	1930.—	1960.—	2000.—	1940.—	1950.—
1000	Intrepr. Forestiere Rom. Cluj	—	—	—	—	—	—	—	—

Schimbul de bani.

	Paritatea în Lei înainte de războiu		Luna Octombrie						
			24	25	26	27	28	30	31
Cursul la București									
100	Franci francezi	L. 100	1105.—	1115.—	1110.—	1105.—	1110.—	1125.—	1125.—
100	„ elvețieni	„ 100	—	—	—	—	—	—	—
100	Koroane cehoslovace	„ 105	490.—	503.—	505.—	505.—	500.—	505.—	510.—
100	„ ungare	„ 105	—	—	—	6 1/4	6 25	6 25	6 25
100	„ austriece	„ 105	0.21	0.21	0.21	0.21	0.21	0.21	0.20
100	Mărci	„ 125	3 3/8	3 1/4	3 5/8	3.75	4.25	4 1/8	39/16
1	Liră St.	„ 25	695.—	695.—	697.—	704.—	700.—	710.—	720.—
100	„ Ital.	„ 100	637.—	645.—	692.—	640.—	630.—	635.—	650.—
100	Dinari	„ 100	—	—	—	—	—	—	—
100	Drahme	„ 100	—	—	—	—	—	—	—
100	Leva	„ 100	—	—	—	—	—	—	—
1	Dolar	„ 5	154.—	156.—	158.—	195.50	195.—	160.—	161.—
Paris									
100	Lei	Fr. 100	9.15	9.15	9.15	9.20	—	8.70	—
1	Dolar	„ 5	14.01	14.50	14.60	14.43	—	14.45	—
1	Liră St.	„ 25	62.35	62.80	64.94	64.22	—	64.36	—
100	Liră Ital.	„ 100	57.30	56.30	56.30	56.20	—	56.90	—
100	Mărci	„ 125	0.32	0.34	0.35	0.35	—	0.35	—
100	Kor. cehoslov.	„ 105	44.95	46.—	46.35	45.—	—	45.45	—
100	Kor. ung.	„ 105	—	—	—	—	—	—	—
100	Kor. austr.	„ 105	—	—	—	0.02	—	—	—
100	Fr. elv.	„ 100	—	—	264.75	259.25	—	260.—	—

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

Situațiune sumară

1921

15 Octombrie

ACTIV

1922.

7 Octombrie 14 Octombrie

4.239.722,111	493.755,430	{ aur depozitat (monete și lingouri)	493.755,430	5.097.981.992	5.137.982.024
	1.689,111	{ aur (lingouri)	1.689,111		
	14.455	{ " (monete)	15.605,249		
	3.744.263,115	{ disponibil, trate și bonuri de tezaur aur	4.626.932.234		
364.866	Argint și diverse monede			561.129	660.107
108.438,170	Biletele Băncii Generale Române stampilate de Stat				
885.785.846	Efecte scontate			3.234.355.683	3.421.781.508
166.565.358	106.365,800	Imprumuturi pe efecte publice	133.646.750		
	136.210.700	Imprumuturi pe efecte publice în cont curent	172.263,150	219.325.544	321.178.392
	60.199,958	din cari nu s'au ridicat lei:	74.731,508		
8.012,556	Imprum. Statului de 15 milioane fără dobândă (1901)			8.042,556	8.042,556
1.600.000,000	Impr. Statului pentru necesitățile Tezaurului.	Impr. de 1.600 milioane (1914...1918)	1.600.000,000		
1.495.676,533		" " 1.500 " (12 Mai 1919)	1.498.942,854		
1.000.000,000		" " 1.000 " (16 Oct. 1919)	1.000.000,000		
		" " 200 " (1920 B. P.)	183.735,749		
399.999,977		" " 400 " (9 Apr. 1921)	400.000,000		
399.457,213		" " 2.500 " (5 Ian. 1921)	399.457,213		
198.902,783	" " 200 " (30 Iulie 1921)	200.000,000		5.282,135,816	5.282,135,816
5.000.000,000	Impr. Stat. p. emiterea moned.	Impr. de 5 miliarde (11 lunie 1920).	5.000.000,000		
802.319,126		" " 2 1/2 " (5 Ian. 1921).	2.055,670,996	7.055.670,096	7.055,670,996
11.997,418	Casele de imprumut pe gaj agricultorilor și industriașilor			104.733,494	95.862,782
32.908,657	Efectele capitalului social			11.997,418	11.997,418
3.792,322	" fondului de rezervă			32.958,207	32.958,207
9.344,022	" " amortizării imobilului, mobilierului și mașinilor de imprm			3.785,322	3.785,322
2.376,024	Imobile			48.172,396	48.283,137
9.081,550	Mobilier și mașini de imprimerie			3.852,128	3.894,481
15.462,792	Cheltuieli de Administrațiune			12.048,042	14.180,891
644.912,326	Conturi curente			164.981,565	175.789,807
1.483.913,164	" de valori			79.972,082	42.635,998
	" diverse			401.616,166	405.895,570
18.580.307,548				21.762.189,636	21.972.735,012
		PASIV			
12.000,000	Capital			12.000,000	12.000,000
62.086,366	Fond de rezervă			67.350,744	67.350,744
12.496.256,407	Fondul amortizării imobilelor, mobilierului și mașinilor de imprimerie			20.349,763	20.349,763
11.693,106	Bilete de bancă în circulațiune			15.274.472,321	15.371.570,036
18.170,198	Profit și Pierdere			14.000,618	14.000,618
1.897.588,565	Dobânzi și benefciii diverse			44.181,162	48.495,412
4.074.369,922	Conturi curente și recipise la vedere			1.349,252,408	1.379,833,242
18.580.307,548	Conturi diverse			4.980.582,612	5.059.135,197
				21.762.189,636	21.972.735,012
	15 Oct. 1921.	Efecte și alte valori de rezultat	14 Oct. 1922		
11.973.863,027	283.075,195	Efecte și alte valori în păstrare	319.716,066	10.866,875.835	10.894.379,163
	9.694.334,000	Bonuri de tezaur aur din gaj p. Impr. Statului	9.164.334,000		
	1.096.453,832	Efecte în gaj și în păstrare provizorie	1.410.329,097		
1.510,149.725		Conturi de ordine		1.712,326.529	1.708.947.720
12.584.012.752				12.579.202,364	12.603.326,883

Taxa : (Scont 6%
(Dobânda 7%

Nu speculați după profituri, pentru-ca să vă chinuiți a le ascunde din fața impozitelor, ori pentru-ca să hrăniți cu ele scumpetea și specula. Osteniți-vă mai bine în crutare și să deschideți calea concurenței libere.

Nu ascultați de profetul, care zice, că temelia economiei este satisfacerea trebuințelor, fiind-că el vi se oferă imediat a vi le satisface spre deplina lui satisfacție. Lui îi convine profeția trebuințelor.

CONSUMUL FUNCȚIONARILOR PUBLICI CLUJ.**CONVOACARE.**

Conform § 22 din statute, să convoacă a

III-a adunare generală ordinară

pe ziua 19 Noemvrie 1922 ora 10 a. m. în sala Nr. 4 dela primărie, cu următoarea ordine de zi:

1. Raportul Cosiliului de administrație și al Comisiunii cenzorilor
2. Aprobarea bilanțului încheiat la 30 Iunie 1922.
3. Impărțirea profitului curat.

Cluj, la 28 Octomvrie 1922.

Consiliul de Administrație.

ACTIVE			CONTUL BILANȚ			PASIVE			
Numerar în Cassa	—	—	234104	72	Capital societar	—	—	308950	—
Inventarul mărfurilor	—	—	1444605	59	Fond de rezervă	—	—	60397	38
Cont curent	—	—	1167566	76	Cont curent	—	—	3351208	09
Casa însoțirei	—	—	900000	—	Dividendă 1920, 1921	—	—	18795	—
Mobiliar	—	—	68670	—	Azilul funcționarilor	—	—	1155	—
Autocamioane	—	—	80000	—	Impozite nepătite	—	—	79937	25
Depuneri proprii	—	—	500	—	Garanții depuse	—	—	3185	—
Depunerea cauțiunilor	—	—	34500	—	Cauțiuni	—	—	44500	—
Saci	—	—	46510	—	Direcțiunea de Aprov. București	—	—	8213	50
Mărfuri Negruțiu	—	—	23462	01	Remunerațiuni neridicate	—	—	718	77
Direcțiunea Cfr. Cluj	—	—	7577	70	Profit curat	—	—	202210	69
Anticipațiuni	—	—	6400	—					
Pretensiuni dubioase	—	—	65273	90					
			4079270	€8				4079270	€8

SPESE			CONTUL PERDERE ȘI PROFIT			VENITE			
Impozite	—	—	152424	77	Venite dela mărfuri	—	—	853468	99
Salare	—	—	268597	82	" " " in comisiune	—	—	131127	24
Chirie	—	—	900	—	" " case	—	—	6067	—
Venite și spese cu autocamioane	—	—	25736	—	" " croitorie	—	—	27491	65
" " " " cai	—	—	17709	50	" " pantofărie	—	—	13362	95
Spese	—	—	256232	20					
Abscrieri	—	—	107706	85					
Profit curat	—	—	202210	69					
			1031517	€83				1031517	€83

Andrei Nemeșiu
director

Cluj, la 30 Iunie 1922.

V. R. Iepurean
contabil autorizat.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE:

Dr. Lazar Chirila ss. Leon Ștefan ss. Eugen Lazar ss. Emil Cadar ss. Ioan Boros ss.
Ioan Galoș ss. Ioan Nicoară ss. George Mureșan ss.

Subsemnații am verificat Contul Bilanț și Profit și Perdere, găsindu-le în consonanță cu registrele.

Cluj, la 28 Octomvrie 1922.

CONSILIUL CENSORILOR:

Simion Rusu ss. Ioan Gorun ss. Iacob Peptea ss. D. Cusman ss.
președinte.